

Številka: 0120-508/2020-3
Datum: 20. november 2020

Zadeva: Stališče Komisije Republike Slovenije za medicinsko etiko o opredeljevanju prioritet v začetni fazi cepljenj proti Covid-19

V pandemiji Covida-19, s katero se tudi slovenska družba bori že od pomladi 2020, se največ upanja za njeno obvladanje povezuje s cepivi, ki bodo po vseh napovedih kmalu na voljo. Primerno bo tisto cepivo, ki bo varno in učinkovito. Ker se pričakuje, da ga sprva ne bo dovolj za vse, ki bi ga potrebovali ali bi se radi cepili, bo v vseh okoljih potrebno predlagati po kakšnih prioritetah naj bi se pri tem ravnali. Odbor za bioetiko pri Svetu Evrope, je 16. oktobra 2020 objavil stališča o pravični in pravočasni dostopnosti do cepiva proti covid-19, nemški Etični Svet (Deutscher Ethikrat) pa je v sodelovanju z Akademijo znanosti Leopoldino in Delovno skupino za cepljenja, 9. novembra 2020, objavil redosled prioritet pri dostopu do cepiva proti covid-19, ki upošteva načela zdravstvene etike in pravnih podlag ter predlaga praktična izhodišča za njegovo uresničevanje. Po prvih odzivih je mogoče sklepati, da se tudi slovenska zdravstvena politika strinja s predlaganimi prioritetami. Ker upoštevajo zdravstvene etične vrednote, se obema dokumentoma pridružuje tudi Komisija Republike Slovenije za medicinsko etiko (v nadaljevanju: KME RS) tudi v stališču, da je njihovo načrtovanje in izvajanje v vsaki državi potrebno prilagoditi resnosti širjenja epidemije, razpoložljivosti cepiva in socialnim, zdravstvenim ter družbenim razmeram.

Po mnenju KME RS utegne opredeljevanje občutljivih cepilnih prioritet v tradicionalno kritični, zdravstveno vznemirjeni, v odnosu do cepljenja razdvojeni in s preventivnimi ukrepi dejavnostno omejevani slovenski družbi, povzročiti različne odzive z velikim vplivom na zaželeno uspešnost začetnih cepljenj. KME RS želi zato opozoriti, da je pri opredeljevanju prioritet za kar največji epidemiološki in družbeni učinek začetnih cepljenj proti Covid-19, potrebno upoštevati vrednote zdravstvene etike in humane družbe. Izhajajo naj iz epidemiološke logičnosti, strokovne enotnosti in etične vzdržnosti. Cepljenje naj ne razdvaja, ampak povezuje slovensko družbo z etičnimi načeli nujnosti, pravičnosti, odgovornosti, solidarnosti, koristnosti, neškodljivosti in posameznikove avtonomije. Virus ogroža vse in vsakogar, da bi epidemijo obvladali, je potrebna tudi enovita politična podpora predlaganemu cepilnemu redosledu. KME RS predlaga, da vlada imenuje skupino zdravstvenih, pravnih in strokovnjakov s področja etike, ki naj pripravijo predlog prioritet in načine njihovega uresničevanja. O njih naj se posvetuje tudi s predstavniki bolnikov in skupin, ki naj bi se jih najprej cepilo, saj je mogoče, da bo prioritete potrebno opredeliti tudi med njimi.

Poleg posamičnega epidemije še bolj ogrožajo družbeno zdravje, ki ga je pri njihovem obvladovanju potrebno prednostno obravnavati. Vendar je načelo nujnosti namenjeno obojim. Če s cepljenjem okrepimo zdravstveno varnost najbolj ogroženih skupin, med katerimi bi največ posameznikov hudo zbolelo ali umrlo, smo zaščitili zdravje in življenja, zmanjšali pritisk bolnikov s Covid-19 na bolnišnično in intenzivno zdravljenje ter ohranili dostopnost do zdravstvenih storitev tudi drugim bolnikom. Zdravstveniki in negovalci, ki so v vsakodnevnem stiku z obolelimi za Covid-19, obolevajo tudi sami, s čimer se povečuje njihova kadrovska stiska, bolezen pa prenašajo še v družinska in druga okolja. Z njihovo precepljenostjo pomembno omejimo

krogotok virusa med zdravstvenimi in oskrbovalnimi ustanovami ter socialnimi okolji, omejimo njihovo obolenje in zajamemo pomembno epidemiološko točko širjenja bolezni. S cepljenjem najbolj ogroženih, ki bi z boleznijo lahko okužili tudi druge, solidarnostno prispevamo k cilju, da z omejeno količino cepiva kar najbolj omejimo epidemijo. V kolikšni meri naj bi se prioriteto cepilo še druge, za ohranjanje javnega življenja, družbene varnosti in funkcioniranje države pomembnih skupin ali služb, naj po mnenju KME RS ob upoštevanju epidemioloških okoliščin v sodelovanju z zdravstveno in drugo politiko določi stroka. KME RS podpira brezplačnost cepljenja in upa, da nabava cepiv ne bo vzrok ponovnega vznemirjanja javnosti s cenami in zaslužki.

Tudi med prioritetskimi skupinami ni mogoče pričakovati, da se bodo želeli vsi cepiti. Vsak naj se sam odloči, ali se bo cepil ali ne potem, ko so bile javnosti pošteno pojasnjene koristi in tveganja novih cepiv. Razvija jih več farmacevtskih korporacij, zato lahko pričakujemo, da bo njihova učinkovitost različna. Proizvajalci cepiva zagotavljajo njihovo učinkovitost, vseeno pa je potrebno povedati, da se srečujemo z novimi cepivi, katerih učinkovitost in varnost se bo ves čas preverjala. Narava virusa še ni povsem jasna, kar velja tudi za trajanje imunosti, bodisi naravne bodisi pridobljene s cepljenjem. Izkazalo se bo tudi, kako bo cepivo učinkovalo na posamezne populacijske skupine. Zaupanje v cepljenja in cepiva naj se pridobi s pravičnostjo, preglednostjo njihovega uresničevanja in vsakomur razumljivim poročanjem o njihovih koristnih učinkih in morebitnih soprojavih, ki naj temeljijo na znanstvenih dokazih. Na vprašanja javnosti in bolnikov naj se sproti odgovarja, stališče javnosti do cepljenja naj se preverja tudi z anketami, ki naj povedo, kaj ljudi najbolj moti in česa jih je strah. Na ta način se bosta stroka in zdravstvena politika najbolj učinkovito zoperstavili morebitni ponovni kampanji proti cepljenju in vnašanju nemira ter nezaupanja v njegove učinke.

KME RS podpira stališče, da se kljub cepivu po strokovni presoji epidemiološkega stanja, še naprej vzdržujejo osnovni varnostni ukrepi, maske, ustrezna medosebna razdalja in higiena rok. Ob cepljenju naj trajajo toliko časa, dokler cepiva ne bo dovolj in bo njegova učinkovitost dokazana in sprejeta.

Stališče je KME RS sprejela na svoji seji 17. novembra 2020.

Za Komisijo Republike Slovenije za medicinsko etiko
dr. Božidar Voljč, dr. med.,
predsednik KME RS